

Eco-excursie met NGA en NLadviseurs

Baan vol biodiversiteit

Alsof het op commando ging: direct bij de start van de door de NGA en NLadviseurs georganiseerde biodiversiteitsexcursie hing pal boven de eerste hole van de Utrechtse Golfclub Amelisweerd een torenvalk, prachtig 'biddend'. Dankzij de uitleg van ecologen Wesley van Zadelhoff en André Geelhoed ontdekten de deelnemers nog veel meer natuurlijk moois.

Tekst en fotografie: Marieke Enter | NLadviseurs

Dat de biodiversiteit in rap tempo achteruitgaat, wordt ook voor niet-natuurkenners steeds duidelijker merkbaar. We merken het aan de voorruit van onze auto die geen insectenkorf meer is na een lange zomerse autorit, aan de steeds schaarser wordende kernen dat we nog een grutto of zanglijster horen. In de golfsport is men zich daar in toenemende mate van bewust. GEO-certificering wordt al een paar jaar door de NGF gestimuleerd, vanuit het besef dat al die golfbaanhectares in Nederland van grote waarde kunnen zijn voor het behoud (en liefst ook het herstel) van de biodiversiteit. Naast een fijne plek om de mooiste sport ter wereld te beoefenen, kan elke golfbaan ook een waardevol natuurgebied of ecologische verbindingzone zijn, een zogenaemde 'stapsteen'. Maar hoe pak je dat aan als baanbestuurder of als greenkeeper? Gaat meer natuurwaarde wel samen met de spelkwaliteit? En is het alle moeite waard?

'Op z'n 1990's'

Dit soort vragen stond begin juli centraal bij de door de NGA en NLadviseurs georganiseerde regiodag over biodiversiteit op de Utrechtse Golfclub Amelisweerd. Een baan die volgens hoofdgreenkeeper en NGA-voorzitter Jannes

Landkroon tot een paar jaar geleden nog 'op z'n 1990's' werd beheerd: al het gras strak gemaaid. Toch viel er ecologisch gezien ook toen wat te beleven, dankzij de vele volwassen bomen en, niet te vergeten, de honderden meters lange historische meidoornhaag. Die dateert nog uit de tijd dat op deze locatie de legendarische drafbaan Mereveld was gevestigd, waar tot 1971 paardenraces werden verreden.

NLadviseurs voerde in 2017 een eerste ecologische inventarisatie uit, die dit jaar werd gevolgd door een nieuwe, nadrukkelijk met oog voor verbeterkansen. Het ruim 60 hectare tellende terrein biedt inmiddels een gevarieerde aanblik. De tees, fairways en greens worden uiteraard volgens een strak regime beheerd en onderhouden door de greenkeepers. Maar de roughs mogen hier behoorlijk *rough* zijn en op de baandelen die niet van belang zijn voor het spel mag de natuur bijna ongestoord haar gang gaan. Daarmee is Golfclub Amelisweerd de perfecte plaats om in de praktijk te tonen dat golfbaanbeheer en biodiversiteit prima kunnen samengaan. Wesley van Zadelhoff en André Geelhoed, beiden ecoloog bij NLadviseurs, deden dat met zichtbaar enthousiasme. Terwijl Van Zadelhoff focuste op het bredere ecologi-

5 min. leestijd

sche perspectief, liet Geelhoed de deelnemers vooral op soortniveau kijken. Zo schetsten ze samen een informatief totaalplaatje voor de 24 aanwezigen, merendeels leden van baancommissies van banen door heel Nederland.

What's in a name ...

Geelhoed kon zijn groepje al na een paar minuten wandelen laten zien welke spectaculaire resultaten er op soortniveau te boeken zijn met ecologisch beheer. De zonnige, laaggelegen oever van de waterpartij naast hole 2 bleek maar liefst vier verschillende orchideesoorten te herbergen: de brede wespenorchis, gevlekte rietorchis, moeraswespenorchis en zelfs de zeldzamere bijenorchtis. Een enthousiaste Geelhoed: 'Dit is echt iets bijzonders! Zo'n bijenorchtis heb ik pas twee of drie eerder gezien, terwijl ik toch heel veel tijd doorbreng in de natuur!' De excursiedeelneemers konden met eigen ogen zien waaraan het plantje zijn naam dankt: de op een honingbij lijkende 'onderlip' van de bloem. Een typisch geval van *what's in a name*. Dat naam en uiterlijk van een plant niet altijd verband houden, bleek even later toen Geelhoed een bruine korenbout aanwees: een libel met een prachtige *lichtblauwe* kleur! Vrouwelijke bruine korenbouten doen hun naam overigens wél eer aan, vertelde Geelhoed later.

Geen achterstallig onderhoud

Tijdens de excursie toonde Geelhoed ook een aantal ruigtes met bijna manshoge distels, jakobskruid en grote kaardenbollen. 'Als je dáár een bal in slaat, ben je hem echt wel kwijt', zei een van de aanwezigen droogjes, wijzend op een forse bos langstekelige distels. Die

kunnen inderdaad gemeen prikken, beaamde Geelhoed. 'Daarom is dergelijke begroeiing alleen te vinden op plaatsen waar de kans dat er een bal belandt vrijwel nihil is', legde hij uit. 'Zo hebben spelers er geen hinder van, terwijl deze vegetatie wel waarde toevoegt aan de biodiversiteit.' Distels, bijvoorbeeld, zijn belangrijke nectarbronnen voor veel bijen- en vlindersoorten. De zaden van de grote kaardenbollen hebben een magnetische aantrekkingskracht op de putter, een van de meest veelkleurige inheemse vogelsoorten. En jakobskruid speelt een onmisbare rol in de levenscyclus van de sint-jacobsvlinder, het zwart-rode (dagactieve) nachtvindertje dat zichzelf oneetbaar maakt door als rups het gif uit de plant te eten.

Vanuit ecologisch perspectief zijn deze voorheen zo gehate onkruiden dus echte goudmijntjes. En zoals hoofdgreenkeeper Landkroon benadrukte: de instandhouding ervan is dus geen achterstallig onderhoud, zoals sommige mensen denken, maar zorgvuldige inpassing van ecologische waarde. Zijn opmerking leverde gegrinnik op. De meeste aanwezigen herkennen wel dat sommige spelers nog moeten wennen aan modern ecologisch beheer – al verandert dat gelukkig snel. In dat kader gaf Geelhoed de aanwezigen nog een tip: maak een account aan op Waarneming.nl op naam

van de baan en doe actief melding van bijzondere soorten flora en fauna die zijn waargenomen. Het delen van die waarnemingen is vaak een prima manier om het eco-enthousiasme van leden en spelers aan te wakkeren.

De factor tijd

Tijdens de ronde met Van Zadelhoff, die zoals gezegd vooral het ecologische macroperspectief belichtte, was de factor tijd een regelmatig terugkerend gespreksonderwerp. Hij wees er bijvoorbeeld op dat het bij ecologisch beheer soms even kan duren voordat het gedroomde resultaat zichtbaar wordt. Maar gún het die tijd ook, zo benadrukte hij. Bij een strook vol gestreepte witbol, een ongewenst pluimgras dat dichte pollen vormt, legde hij uit: 'Ga in zo'n geval nou niet maaien, want juist gras kan er prima tegen om vaak gemaaid te worden, terwijl al het andere afsterft. Je ziet dat hier ook duizendblad opkomt. Geef dat maar even de tijd. Dat vormt nóg dichtere pollen, verdringt zo de witbol en sterft uiteindelijk af. Zo ontstaat op den duur vanzelf groeiruimte voor een gevarieerde, kruidenrijke vegetatie.'

Kennis van zaken

Zorg dus dat je weet wanneer je wél en juist niet moet ingrijpen, wilde Van Zadelhoff maar zeggen, of laat je daar goed over adviseren.

'Goedbedoelde maar ondeskundige ingrepen kunnen funeste gevolgen hebben voor de biodiversiteit'

Even kijken welke insecten er zoal te vinden zijn.

Verwar ecologisch beheer niet met achterstallig onderhoud, benadrukte hoofdgreenkeeper Jannes Landkroon, hier in het midden.

Terwijl zijn collega André Geelhoed uitleg gaf op soortniveau, toonde Wesley van Zadelhoff juist het ecologische macroperspectief.

Boost voor biodiversiteit

Meer biodiversiteit op de baan begint bij weten wat er al is: een analyse van de al aanwezige dier- en plantensoorten. Dat kan in de vorm van een quickscan of een grondige inventarisatie. Op basis van de baankenmerken (grondsoort, omringende natuur) en het ambitieniveau kan vervolgens worden bepaald welke soorten er nog meer hun habitat kunnen vinden en welk beheerplan daarbij hoort. Dat is min of meer de kern van het werk van de ecologen André Geelhoed en Wesley van Zadelhoff, die deze rondleiding verzorgden. Interesse? Op nladviseurs.nl is meer informatie te vinden, evenals de contactgegevens.

‘In kwijnende eiken moet je niet zomaar de kettingzaag zetten’

Goedbedoelde maar ondeskundige ingrepen kunnen namelijk funeste gevolgen hebben voor de biodiversiteit. Maaien op het verkeerde moment, bijvoorbeeld: met een beetje pech is de zorgvuldig gekoesterde kruidenrijke vegetatie dan net niet aan zaadvorming toegekomen en volgend jaar dus grotendeels verdwenen. Dode of aangetaste eiken verwijderen is ook zo'n potentiële valkuil. Van Zadelhoff: 'Natuurlijk moet je kijken naar de veiligheid; vallende takken mogen geen risico vormen voor spelers. Maar als je weet dat kwijnende eiken de habitat vormen van meer dan driehonderd soorten insecten, is dat hopelijk reden genoeg om er niet zomaar de kettingzaag in te zetten.'

Een andere ogenschijnlijk onschuldige ingreep met mogelijk dramatische gevolgen: lijnvormige elementen doorbreken, zoals hagen of bomenrijen. 'Dat zijn ankerpunten in de navigatie van vleermuizen en kleine zoogdieren. Ze raken de weg kwijt als je daar een deel van verwijdert; ze vinden óf hun verblijfplaats óf hun foerageer-

Moeraswespenorchis

Vuurlibell

gebieden niet meer.' Een *no-go* dus, vindt Van Zadelhoff, die de gelegenheid aangreep om juist te pleiten voor meer van dit soort lijnvormige elementen op golfbanen.

Hoofd vol ideeën

Na nog veel meer welgemeende adviezen, onder andere over het beheer van waterpartijen waar prachtige, vitale populaties ringslangen en kamsalamanders leven, was het tijd om de rondleiding af te sluiten. Met alweer een biddend valkje in de lucht (hetzelfde als eerder die ochtend?) en geanimeerde gesprekken aan de lunchtafel leek de belofte van deze excursie ruimschoots ingelost: inspiratie opdoen, ervaringen uitwisselen en contacten leggen. Of, zoals een deelnemer zei: 'Ik ga met een hoofd vol ideeën weer naar huis. We doen op onze baan al veel aan natuurwaarde, maar ik heb nu gezien dat er nog veel meer mogelijk is.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!